

Szakmai események és emlékek a 20. századból (1950–2000)

Bevezetés

Az események tényeken alapszanak, ahogy egy politikus régebben mondta: „a tények kemény dolgok”. Az emlékek viszont tele vannak szubjektivitással. Szeretünk a szépre emlékezni. Az emlékek valóságtartalma sokszor homályos. Mindezek ellenére a visszaemlékezések fontosak. Szaklapunkban a Geodézia és Kartográfiaiban, az elmúlt évtizedekben sok visszaemlékezés és interjú jelent meg.

A II. világháború után az volt a jelző: „a múltat végkép el kell törölni”. Később rájöttek arra, hogy ez nem helyes. 1963 októberében hazánkba látogatott dr. Willem Schermerhorn holland professzor, fotogramméter és volt miniszterelnök, aki a Tudományos Akadémián előadást tartott. Beszédének mottóját idézem: „Ha valaki a jövőt akarja megismerni, akkor ne csak a mára tekintsen, hanem a múltat is ismerje meg”. Más szavakkal: „Nappal sem szabad megfélemlenünk a gyertyáról, mely egész éjszaka szolgálatunkra állt.” (dr. Regőczi Emil).

A múlt ismerete igen tanulságos a hibák elkerülése érdekében. Ahogy a rómaiak mondták: „Historia est magistra vitae”, azaz a történelem az élet tanítómestere.

1970-ben látott napvilágot dr. Bendefy László nagy sikerű könyve az Állami Földmérés 1900–1920 közötti időszakáról. Kendőzetlenül írt az 1919-es Tanácsköztársaságról, valamint az azt megelőző és követő időszak földmérési eseményeiről. 1976-ban közölte lapunk Székely András és Fűri Klára interjúsorozatát: „Újabb adalékok a XX. század geodéziájának történetéhez” címmel. Ugyancsak 1976-ban jelent meg Raum Frigyes szerkesztésében: a „Magyar Földmérők Arcképcsarnoka” első kötete. (A sorozat negyedik kötetét 2014-ben adták ki, és már készülében van az ötödik kötet is.)

A Geodézia és Kartográfia 2016/3. számában jelent meg Csabányi Lajos

írása: 50 év a geodézia szolgálatában címmel.

Nagy sikerű, hatrészes sorozat látott napvilágot (1983–85 között) Raum Frigyes és dr. Balázs László tollából: „Tények és emlékek a magyar földmérés tevékenységéről” címmel. Ugyanebben az évben közölte lapunk Joó István visszaemlékezését az ÁFTH-OFTH 25 éves (1961–1986) tevékenységéről. A szervezést hozta meg a szakmai múltidézés terén az igazi lehetőséget. A Geodézia és Kartográfiaiban – az elmúlt 30 év alatt – közel 150 visszaemlékezés és interjú jelent meg.

A visszajelzésekből és az olvasottságból tudjuk, hogy nemcsak a huszonevesek, hanem az ötvenen felüliek is kíváncsiak szakmánk múltjára, és az ilyen témájú cikkeket örömmel olvassák. Fogalmuk sincs arról, hogy elődeik az 50-es és részben még a 60-as években is milyen politikai nyomás alatt dolgoztak. (Békekölcsönjegyzés, téli terepmunka, politikai [termelési] tanácskozás, gyapotszedés, sztahanovista munkaverseny, Szabad Nép félóra stb.) Az alábbiakban ezekről és sok minden másról is szó lesz. Visszaemlékezünk azokra a kollégáinkra, akik a nehéz időkben is bátran helytálltak, dolgoztak, és növelték szakmánk megbecsülését.

1950¹ – mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban – igen feszült év volt. Tombolt a hidegháború. Alig múlt el a berlini válság, mélypontra zuhantak a magyar–jugoszláv kapcsolatok, és kitört a koreai háború. Mindezek következménye: áruhiány, sorban állások és a jegyrendszer újbóli visszaállítása.

A Nép gazdasági Tanács 1950 januárjában a 31/50/1. 22. MT. sz. rendeletével szakterületünket gyökeresen átszervezte. Felállította az Országos

Földméréstani Intézetet (továbbiakban OFI). Az Intézetbe beolvasztotta a Pénzügyminisztérium XIII/c, Állami Földmérési Főosztályát, a budapesti 9-es és 22-es Földmérési Felügyelőséget, a Központi Adat- és Térképtárat, valamint a Fővárosi Tervező Iroda városmérési részlegének teljes személyzetét és felszerelését. Székháznak I. ker. Iskola u. 13. sz. alatti épületet jelölték ki.

1950 júniusában diákmunkára jelentkeztem az OFI-ba, ahol a városmérési osztályra figuránsnak felvettek. A városmérési kirendeltség már nem fért el az Iskola utcában, ezért az egyik Madách téri épületben működött. Duchon Béla osztályvezető engem Gáldy Bélához, a területszámító csoporthoz irányított. Emlékezetem szerint ott dolgozott Wéber Károly, Salgai Antal, Vagyóczky Jenő, Abakumov Nyikoláj valamint a nyári gyakorlaton levő Domokos György Soproni egyetemi hallgató. Mint a legfiatalabbra, rám hárult az a feladat, hogy minden reggel, munkakezdés előtt, a Szabad Nép központi pártlapból felolvassak a csoportnak. Ez volt az úgy nevezett „Szabad Nép félóra”. Ugyanakkor rám bízta a faliújság frissítését is. Ez abból állt, hogy egy koreai térképen, kis zászlócskákkal, a hadi eseményeket kellett kövessem. Később, amikor az ENSZ-csapatok előrenyomultak, a zászlócskákkal nem kellett tovább foglalkoznom, sőt a térkép is eltűnt a faliújságról. Munkám során megismerkedtem a svéd gyártmányú Brunswiga-számológép használatával, és megtanultam koordináták segítségével numerikusan területet számítani. 1951 nyarán az OFI felvettelt hirdetett a szeptemberben induló segédtechnikus-képző tanfolyamára. A tanfolyam december végén vizsgával fejeződött be, és mindenki bizonyítványt kapott.

1952 januárjában a tanfolyamot végzett hallgatóknak a kijelölt vállalatuknál kellett jelentkezniük. Engem a frissen alakult Földmérési Irodához helyeztek, ahol Siklós Ferenc volt az igazgató és Szeredi István a személyzeti előadó. Mindketten politikai

¹ A berlini blokádnak 1948. június 26-tól 1949. szeptember 30-ig tartott. Ezalatt a nyugati szövetségesek, légi úton Nyugat-Berlin lakosságát mindennel ellátták. 1949. június 2-án – szovjet utasításra – Magyarország a kommunista Jugoszláviával minden kapcsolatot megszakított. Egy évvel később, 1950. június 29-én, kitört a koreai háború. (Ormos Mária 1982).

1. ábra. Iskola utca 13. Ebben az épületben működött 1950 és 1953 között az OFI majd az AFTH és a térképtár.

2. ábra. Sas utca 19. (azelőtt Guszev utca) Itt volt 1953 és 1967 között az AFTH majd utána a Pest megyei Földhivatal. Ma Kormányhivatal.

megbízottak voltak. Győri János² mérnök csoportjába kerültem. Emlékezetem szerint, valamikor a nyár közepén csoportunkat Esztergomba helyezték. Megtapasztaltam, hogy a munkaidő pontos betartását milyen komolyan veszik. A hivatalos munkakezdés reggel 7-kor volt. A munkaügyi ellenőr, az iroda közelében – hogy ne vegyék észre – felmászott egy fára, és onnan figyelte és jegyezte a későn érkezőket. A központban tudtam meg, hogy a késők neveit a falújságon kipellengérezték a következő szöveggel: „...aki késik, az az imperialisták szekerét tolja”.

Esztergomi kirendeltségünkre a központból kijöttek békekölcsönt jegyeztetni. A kölcsön évente megújult, és egy havi fizetés felajánlását jelentette 10 havi, egyenlő részletekben történő levonással. Jászay Béla mérnök kevesebbet akart jegyezni, mivel öt gyermeke közül kettő katona volt. A jegyeztető Csákvári Jánosné ezt az érvet nem fogadta el, hanem megjegyezte: „A népi demokrácia alamizsnát nem fogad el.” Jászait két hét múlva elbocsátották.

² Győri János életrajza a GK 2006/1. számában, Jászay Béla életrajza a GK 2003/7. számában, Szent-Iványi György életrajza a GK 2001/4. számában, Duchon Béla életrajza a GK 1999/2. számában, míg Abakumov Nyikolaj életrajza a GK 1999/5. számában olvasható. Siklós Ferenc politikai biztosként lett a Földmérési Iroda igazgatója.

A fentiekből látható, hogy abban az időben a munkahelyeken milyen légkör uralkodott. Havi rendszerességgel ún. „termelési tanácskozást” kellett tartani. Egy alkalommal a következő eset történt, melynek én is tanúja voltam. A vállalat központjába (Anker köz 1.) az igazgatósági folyosóra vörös futószőnyeget vásároltak. Az egyik dolgozó hozzászólásában kifogásolta a vásárlást, és azt mondta, hogy ezt a pénzt inkább a silány állapotban levő geodéziai eszközeink (lécek, mérőszalagok, vasállványok, kitűzőrudak stb.) cseréjére kellett volna fordítani. Erre reagálva felállt a párttitkár és a következőket mondta: „...hallották elvtársak, ez volt az ellenség hangja!” A felszólalót nem jelentették fel, így az ügynek nem lett folytatása. Annak ugyanis kitelepítés, vagy internálás lett volna a következménye.

1952 áprilisában a vállalat Tiszapalkonya mellett (később Leninváros, ma Tiszaújváros) új kirendeltséget nyitott. Tervezési alaptérképet kellett készíteni a későbbi Tiszai Vegyi Kombinát építéséhez. A kirendeltséget Kuti László³ vezette. Emlékezetem szerint itt dolgozott: Kondorossy Miklós, Vagács

³ Szabó Béla életrajza a GK 2003/11. számában, Vagács Géza életrajza a GK 2008/11. számában, Kuti László életrajza a GK 1998/4. számában, Huber György életrajza a GK 1975/3. számában, Kondorossy Miklós életrajza a GK 1986/2. számában található.

Géza, Szabó Béla, Ács Elemér, Kilián Frigyes, Huber György és Durkó András. Engem Ács Elemérhez osztottak be. A tachimetrikus felmérés helyszíni munkája során a jegyzőkönyvvezető figuráns még a helyszínen kiszámította a pontok távolságát és magasságát. Minden este az irodában a Parragh-féle plasztik szögfelrakó segítségével a pontokat a térképre felraktuk, majd a Parragh-féle műanyag hárfával interpolálva megszerkesztettük a rétegvonalakat (szintvonalakat). A domborzatrajz meglehetősen töredezett volt, mert akkoriban senki sem rendelkezett topográfiai ismeretekkel.

A Földmérési Iroda (később BGTV) terepfelmérői nem állandó, hanem változó kirendeltségeken dolgoztak. A munkahelyi viszonyok szigorúságát néhány intézkedés jellemezte:

1. A kirendeltségvezető köteles volt formanyomtatványon naponta a központnak postai úton „napi jelentést” küldeni a munka előrehaladásáról, a létszámról és az esetleges akadályokról.
2. A helyszíni földmérési munkát egész éven át – időjárástól függetlenül, a téli időszakban is – folyamatosan kellett végezni.
3. A munkaterületet engedély nélkül tilos volt elhagyni. Havonta csak egyszer lehetett a családhoz hazatérni.

Néhány szót kell szólnom az akkori bérezési rendszerről is. Az OFI tervosztályán kidolgozták az EMO-rendszert. (egység-munkaóra) Lényege egy olyan normarendszer volt, melyben minden geodéziai munkafázist időhöz kötöttek. A munkavállaló alapbéréhez hozzáadták az eltöltött idő és a tervezett idő hányadosából számított teljesítményszázalékot. 150% feletti teljesítmény esetén a dolgozó sztahanovista⁴ kitüntetést (oklevelet) kapott.

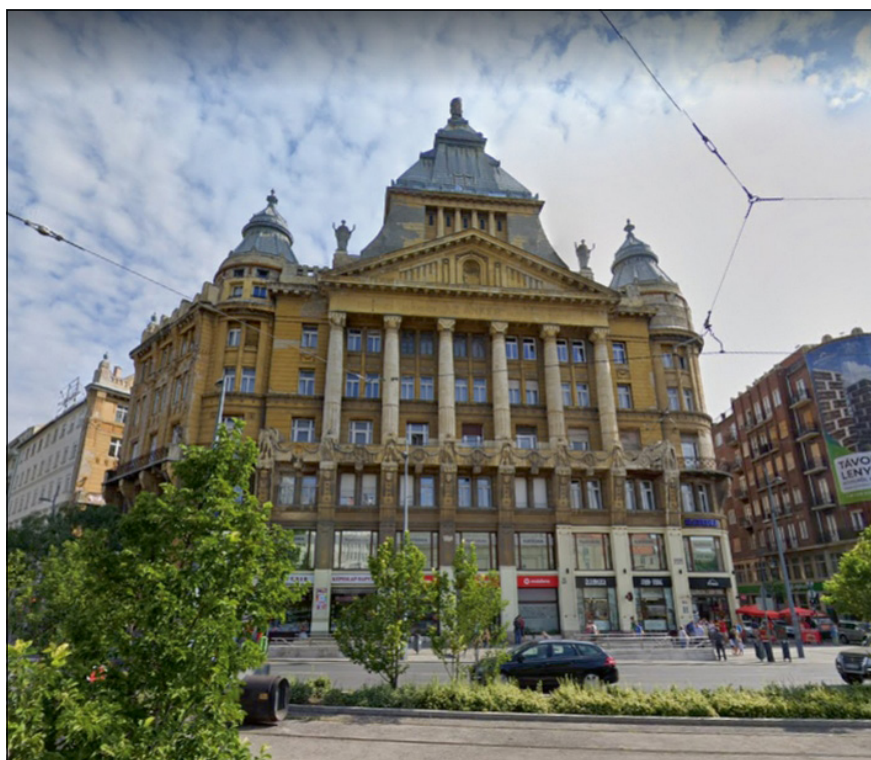
1952. július 1-jével az OFI-t Állami Földmérési és Térképészeti Hivatallá szervezték át (ÁFTH). Ettől az időponttól kezdve már csak szakirányítással foglalkozott. 1967-ben megszűnt, személyzetét a MÉM és a FÖMI vette át.

Emlékezetem szerint kirendeltségünket 1952 novemberében Besenyszögre helyezték. Veress Gábor személyében új kirendeltségvezetőt kaptunk. Helyettese Forgács István⁵ lett. Feladatunk volt négyzethálós szintezéssel a község külterületén, a Tisza árterében felmérést végezni. Gumicsizmában, bokáig érő vízben kellett dolgozni. Nehezítette az előrehaladást a beállt -10° C körüli hideg, melynek következtében jégréteg keletkezett a terepen. A 10 m-es pontsűrűségű rácshálózat minden pontjánál csákkánnyal kellett léket vágni. Geodéziai munkára teljesen alkalmatlan időjárási viszonyok között erőltették a munkát. Raum Frigyes osztályvezető közbenjárására Siklós Ferenc igazgató kijött a központból terepszemlét tartani. Többen megbetegedtünk, ezért a munkavégzést fel kellett függeszteni.

Felépülésem után – emlékezetem szerint – 1953 februárjában áthelyeztek a városmérési osztályra, ahol akkor Somló József volt a vezető. Budapest XV. kerületének (Rákospalota) 1:1000 méretarányú szabatos felméréséhez

⁴ Alekszej Grigorjevics Sztahanov, szovjet vajúró volt, aki az 1930-as években elért kimagasló munkateljesítménye révén névadója lett a munkásokat nagyobb termelékenységre ösztönző, a szocialista gazdasági rendszer főlényét hirdető sztahanovista mozgalomnak. A mozgalom az 1950-es években Magyarországon is elterjedt.

⁵ Forgács István életrajza a GK 2017/5. számában, Parragh Ferenc életrajza a GK 2012/9. számában, Halász János életrajza a GK 1999/10. számában, Futaky Zoltán életrajza a GK 1999/1. számában, Somló József életrajza a GK 2016/3. számában, Raum Frigyes életrajza a GK 2008/1. számában megtalálható.

3. ábra. Anker köz 1. Ebben az épületben működött 1953 és 1969 között a BGTV és részben a KV.

osztottak be. Somló sokat segített nekem, mert ilyen munkában korábban még nem vettem részt. Ő tanított meg a kettős Brunswiga-számológép kezelésére. Az elkészített tömbmérés munkarészei ezután a Halász János vezette térképező csoporthoz kerültek. 70×90 cm méretű alumíniumbetétes térképlapokra a térképezők 9 H-s ceruzával felrakták a tömböket, majd kínai dörzstussal kihúzták a vonalakat. Emlékezetem szerint Csenicsekné Katalin, Schaupner Nándorné, Kocsis Margit, és Puky Gábor dolgoztak a csoportban.

1953. március 5-én meghalt Sztálin. Temetésekor a kormány nemzeti gyászt rendelt el. Az ÁFTH utasítására, valamennyi vidéki kirendeltségen a munkát fel kellett függeszteni. A dolgozókat a gyászfelvonuláson való részvételre felrendelték Budapestre. A felvonulás a Sztálin úton (ma Andrassy út) át a Dózsa György úti emlékműig tartott. A vállalat egyik nyugdíjas takarítónője, Rózsi néni Sztálin halálával kapcsolatban – ügyetlenül – elmondta, hogy hallgatta a Szabad Európa rádiót, mely akkor büntetendő cselekedettnek számított. A rádióból értesült, hogy XII. Piusz pápa⁶ felszólította a világ katolikusait, hogy

⁶ XII. Piusz pápa (1876–1958) 1938-ban részt vett a budapesti Eucharisztikus kongresszu-

imádkozzanak Sztálin lelki üdvéért. Mivel Rózsi néni mindenki tudta, hogy vallásos (klerikális, reakciós), ezért ellene vizsgálat nem indult.

1953 májusában áthelyeztek a Futaky Zoltán által vezetett 1. sz. topográfiai osztályra, és így újra vidékre kerültem. Mosonmagyaróvárra küldtek, ahol Eszterváry (Eigner) Alajos volt a kirendeltségvezető. Ott dolgozott még Januskin Atanáz is. Októberben Januskinnal minket átvezényeltek az Abda melletti Börcs községbe. Ott Rubinka László⁷ volt a kirendeltség vezetője. Emlékezetem szerint ott dolgozott még Bakumenkó Kornél és Éberhardt Jenő. Az egész telet itt töltöttük, mely akkor igen hideg volt. Mínusz 20° C-ban próbáltunk tachimetrálni. A műszerállás mellett tüzet raktunk, a munkát mégis fel kellett függeszteni, mert a nagy hidegben a tachiméter nem működött. Abban az időben gyakran erőltették a geodéziai munkát az arra alkalmatlan időjárási viszonyok között is.

1954 márciusában – orosz tudása miatt – Rubinkát felkérték, hogy a

son. Felrótták neki, hogy uralkodása alatt nem lépett fel a náci rémtettekkel szemben.

⁷ Rubinka László életrajza a GK 2009/10. számában, Januskin Atanáz és Bakumenkó Kornél életrajza a GK 1999/5. számában megtalálható.

szovjet kezelésű Bauxitbánya Vállalat (MASZOBAL) kővágószőlősi 2-es számú expedíciójának területén geodéziai munkát végezzen. Segítőtársa e sorok írója volt. A szigorúan titkos feladat miatt a munkaterületet ÁVH-sok őrizték. Helyi hálózatban V. rendű alappontsűrítést végeztünk. A munkával szeptember végére elkészültünk. Ekkor engem visszaküldtek a Vállalathoz, Rubinkát ott tartották.

Budapesten ismét a városméréshez helyeztek. Akkor Milasovszky Géza⁸ volt az osztályvezető. A XV. kerület (Rákospalota) tömbbemérési munkába kapcsolódtam be. Időközben katonai behívót kaptam, de a Vállalat felmentésemet kérte, amit meg is adtak. Helyszíni munkám során, egyik figuránsunk, aki szinte teljesen süket volt, arra panaszkodott, hogy ismeretlenek feljelentették azzal, hogy a Szabad Európa rádiót hallgatja. Egy évre internálták. Mi csak mutogatással tudtunk vele kommunikálni. Azokban az években bárkit, bármi-kor, meg lehetett vádolni, nem vizsgálták a vád valóságátartalmát.

1955 tavaszán, tömbbemérés során, az utcán igazoltattak. Felmutattam a nyílt parancsot⁹. A terepellenőr (ma: közterületfelügyelő) nem fogadta el, mert lejárt. Ezért bekísért a tanácsházára (ma önkormányzati hivatal) és „éberségi” okból bezárt egy irodába. Értesítette telefonon a BGTV személyzeti osztályát az esetről, akik igazolták, hogy jogosult vagyok közterületen méréseket végezni. Ezután elengedtek. Másnap hívtak a személyzetire, ahol közölték, hogy hanyagságomért fegyelmi részesítenek. Még egy ilyen eset elbocsátással jár.

Emlékezetem szerint 1955 júliusában hívtak az igazgatói irodába. Ez általában baljós üzenetet jelentett. (Akkoriban már nem Siklós Ferenc, hanem dr. Homoródi Lajos volt az igazgató). Szent-Iványi

György főmérnök (igazgatóhelyettes) fogadott. Szobájában már ott ült Váhl Miklós az ÁFTH elnöke és Rubinka László. Elmondták, hogy Kővágószőlősen a szovjet fél a kutatást fel kívánja gyorsítani. Megkérdezték, hogy hajlandó vagyok-e áthelyezéssel, tartósan a MASZOBAL-nál dolgozni. Beleegyeztem, de kértem, hogy ha majd nem lesz rám tovább szükség, akkor vegyenek vissza a BGTV-hez. Erre ígéretet kaptam.

Kővágószőlősen új helyzet fogadott. Megszaporodtak a szovjet „tanácsadók”, érkezett két orosz topográfus is. Mérőasztal-felszerelést is hoztak magukkal Moszkvából. 1:2000 méretarányú topográfiai térképet kellett készíteni Kővágószőlős, Kővágótöttös, Bakonya és Boda községek területén. Emlékezetem szerint 1956 tavaszán érkezett Jobb József a vállalathoz mint a Soproni Egyetem frissen végzett hallgatója. Az SZKP XX. kongresszusa után megváltozott a helyzet. Nyáron a Szabad Nép c. újság nyilvánosságra hozta, hogy szakembereink uránium után kutatnak a Mecsekben. Tevékenységünk ettől kezdve már nem volt titkos, az ÁVH az őrzésünket megszüntette. 1956. október 23. után a MASZOBAL tevékenységét befejezte, és a szovjet tanácsadók elhagyták az országot. Október 26-án sikerült vasúton Budapestre érkezni. Vadászi József személyzeti vezetővel közöltem, hogy vissza szeretnék jönni a BGTV-hez. Az javasolta, hogy utazzam vissza Pécsre, és „áthelyezéssel” kérjem vissza a munkakönyvemem. Mire visszaértem, Vadászit a Munkástanács (elnöke: Virágh Dénes) kitiltotta a vállalat területéről. Rubinka – akit időközben az uránbánya munkástanácsába beválasztottak – Pécsen maradt. Később tudtam meg, hogy koholt vádak alapján, a Megyei Bíróság egy évi börtönre ítélte.

1957 elején a BGTV topográfiai osztályán elkezdődött a munka. Ugyanekkor az ÁFTH pártszervezete a Népszabadságban cikket jelentetett meg arról, hogy a BGTV reakciós elemeket bújtat. Ennek eredménye az lett, hogy a következő évi átszervezést felhasználva Szepessy Józsefet, Bernhardt Mátyást, Czitronyi Istvánt, Dants Bélát, Schaupner Nándort,

Ruszkiczay (Rüdiger) Istvánt, Paczolay Balázst és Rakovszky Istvánt a vállalattól elbocsátották.

Valamennyien geodétamérnökök, ill. topográfusok voltak, és semmiféle „ellenforradalmi” tevékenységben nem vettek részt. Szepessy időközben elhunyt. Bernhardt, Czitronyi, Dants, Schaupner, Paczolay az UVATERV-nél, Rakovszky pedig az FTV-nél helyezkedett el. (Megemlítem, hogy ezek után Gábor Istvánt, az UVATERV igazgatóját bevádolták a kerületi pártbizottságnál azzal, hogy „reakciós” elemekkel veszi körül magát. Gábor mint régi „mozgalmi” ember, ezzel nem törődött.)

1957 elején a Honvéd Térképészeti Intézettől sorban elbocsátották (leszerelték) azokat a katonatopográfusokat, akik az ún. „tishti nyilatkozatot” nem írták alá. (Köztük voltak: Hegyi Gyula, Fazekas Jenő, Czidlina Gusztáv, Gergely János, Kovács Béla, Harmath Árpád és mások.) Őket a vállalat a topográfiai osztályára vették fel. Ugyanekkor Vadászi Józsefet visszahelyezték a személyzeti osztályra, Virágh Dénest pedig elbocsátották. A topográfiai felmérés ekkor még 1:5000 méretarányban készült. A munkarend tekintetében a szigorúság enyhült. A téli időszakban irodai előkészítő munkát végeztünk, és vidéki kiszállásról a hazautazást már kéthetenként engedélyezték. A napi jelentésről áttértünk a heti jelentésre. Hegyi Gyula¹⁰ osztályvezetőt 1957 áprilisában főmérnöknek nevezték ki. Pordányi Ödön lett az új osztályvezető. Emlékezetem szerint 1957 augusztusában Török-szentmiklóásra küldtek topografálni, itt találkoztam először Ringhofer Jánossal¹¹, aki éppen akkor fejezte be tanulmányait a Soproni Egyetemen.

1958-ban áttértünk az 1:10 000 méretarány alkalmazására, és bevezették térképszelvényenként a törzskönyv alkalmazását. Ez egy A/4 formátumú füzet volt, melyben a a

⁸ Milasovszky Géza életrajza a GK 1992/3. számában, Szent-Iványi György életrajza a GK 2001/4. számában. Váhl Miklós életrajza a GK 1998/12. számában megtalálható.

⁹ Az 50-es években helyszíni munkát csak ún. „nyílt parancsral” volt szabad végezni. Ez egy A/4 méretű, stencilezett írás volt, melyen a szöveg, átlós irányban, széles, vörös csikkal át volt húzva. Személyi igazolvánnyal együtt volt érvényes. Évente kellett megújítani. Tartalmazta a felmérés indokolását.

¹⁰ Pordányi Ödön életrajza a GK 2007/12. számában megtalálható, dr. Hegyi Gyula életrajza, születésének 100. évfordulója alkalmából megjelent a GK 2014/1. számában. Virágh Dénes rövid életrajza megtalálható a GK 2006/10. számában.

¹¹ Ringhofer János életrajza megtalálható a GK 2009/7. számában megjelent nekrológban.

felméréstől a kartografáláson át a nyomdai sokszorosításig minden – a lappal kapcsolatos – fontos eseményt fel kellett tüntetni. Ide kerültek a vizsgálati vélemények is.

1959. január 1-jével az ÁFTH átszervezést hajtott végre. Ennek során topográfiai osztályunkat személyzetével és eszközeivel együtt a Kartográfiai Vállalathoz helyezték át. Pordányi Ödön helyett Domokos György¹² lett az osztályvezető. Ősszel terepfelmérésre Cserkeszőlőre küldtek. Ekkor már javában zajlott a „mezőgazdaság szocialista átalakítása”. Szállásadomat, aki 25 hold szőlőn gazdálkodott, belügyi tisztek váratlanul elvitték. Erre a többi szőlősgazda megijedt, és belépett a termelőségvetekbe¹³ (tsz). Egy hét múlva szállásadomat visszahozták. Ezek után ő is kénytelen volt belépni a tsz-be.

1960. január 1-jével topográfiai alcsoportvezetőnek neveztek ki. Feladatom egy kis csoport munkájának folyamatos segítése és a munkarészek menet közbeni folyamatos vizsgálata volt. Emlékezetem szerint csoportomban dolgozott: Laczkó Lajos, Jolsvay Béla, Nagy Sándor, Nagy László és Németh Ferenc. Ebben az időszakban került a KV-hoz Joó István¹⁴, aki Mészáros György¹⁵ igazgatónak lett a műszaki titkára. Ebben az évben kaptak az alcsoportvezetők GAZ típusú gépkocsit. (Korábban ugyanis a bejáráshoz TAXI-t kellett igénybe venni.) Mivel vezetői engedélyem nem volt, ezért a kocsit Seres Bernát vezette.

1962 januárjában, katonai behívásom miatt, az alcsoportvezetői megbízás alól felmentettek. Leszerelésem után mint önálló topográfus dolgoztam. Ez évben az a megtiszteltetés ért, hogy dr. Lukács Tibor mellett részt

4. ábra. Kossuth tér 11. A minisztérium épületében működött 1967 és 1990 között az OFTH.

vehettem Moszkvában a nemzetközi távmérési konferencián. Számomra nagyon tanulságos volt a részvétel. Ősszel felvettek a Székesfehérvári Felsőfokú Földmérési Technikumba levelező hallgatónak. 1963 januárjától ismét alcsoportvezetői beosztásba helyeztek. Mészáros György igazgató távozása után helyére dr. Hegyi Gyulát nevezték ki. Helyettese Domokos György lett, akit az osztályvezetői poszton Szép János követett.

1965-ben a Jászságban topográfáltam. Jászberényben ismerkedtem meg feleségemmel, akivel immár 55 éve élünk házasságban. Egy lányunk és két felnőtt unokánk van. Megváltozott családi állapotom miatt 1966. január 1-jével visszahelyezésemet kértem a BGTV városmérési osztályára, ahol akkor dr. Katona Sándor volt az osztályvezető. Mivel korábban már dolgoztam ezen a területen, a feladat nem volt idegen a számomra. Ernyey István csoportjába osztottak be. A felmérés technológiája azonban jelentősen megváltozott. A városmérésben áttértek a fotogeodéziai módszer alkalmazására, melynek elméleti részét Szabó Béla, dr. Nagy Jenő és dr. Katona Sándor¹⁶ dolgozta ki. Az eredményekről Ernyey István számolt be a GK 1970/6. számában. A módszer bevezetése Budapest felmérését olyanmódon meggyorsította, hogy a térképmű befejezésének határidejét tizenhárom évvel lerövidítette. Ez

a Főváros költségvetésében jelentős megtakarítást eredményezett.

1967-ben került sor Budapest XVII. és XVIII. kerületének felmérésére. A Ferihegyi repülőtér (mintegy 1500 hektáron) erre a két kerületre és Vecsés, illetve Ecsér községek területére esett. A nagy kiterjedésű területen könnyebbé tett, hogy a mérések során rádió adó-vevő eszközöket használhattunk. Rédei György igazgató külön megbízására elkészítettük a repülőtér 1:10 000 méretarányú térképét, valamint az akadálytérképét. A kartográfiai munkát Csernicsek Katalin végezte, míg a többszínű nyomtatást a KV-nál Dudar Tibor vezette.

1968 januárjában a városmérési osztályon vezetésváltás zajlott le. Dr. Katona Sándort kinevezték főosztályvezetőnek. Helyére Ernyey István került. Salyámossy Tiborné elhagyta a vállalatot, utóda Fejes Kálmán lett a csoportvezetői székben. E sorok írója az Ernyey-féle csoport vezetését vette át. 1969-ben megkeresett minket Paczolay Balázs¹⁷, az UVATERV közműfelmérési csoportjának vezetője, mert megbízást kapott a Ferihegyi repülőtér közműtérképének elkészítésére. Közbenjárásunkra, vállalatunktól megvásárolta az 1:1000 méretarányú alaptérképek egy sorozatát, mely a közműfelmérés alapját szolgálta.

1971-ben értesültem arról, hogy a kormány nagyarányú fejlesztést

¹² Domokos György életrajza megtalálható a GK 2011/3. számában.

¹³ Az MSZMP KB. 1958. decemberi ülésén határozatot fogadott el a „mezőgazdaság szocialista átalakításáról”. A program 1959-ben indult, és 3 év alatt zajlott le. Az MSZMP VIII. kongresszusán (1962. november) bejelentették, hogy a program befejeződött, és a földek 95%-a szövetkezeti tulajdonba került.

¹⁴ Dr. Joó István életrajza megtalálható a GK 2007/8. számában megjelent nekrológban.

¹⁵ Mészáros György a pártapparátus embere volt. 1955-től az ÁFTH tervosztályát vezette. 1957–1963 között a KV igazgatója volt. 1963–1970 között Nigériában TESCO-képviselő.

¹⁶ Dr. Katona Sándor életrajza megtalálható a GK 2008/7. számában, dr. Lukács Tibor életrajza a GK 2016/7. számában közölt nekrológban.

¹⁷ Paczolay Balázs (1931–2015) 1955-től a BGTV dolgozója. 1959-ben nemesi származása miatt elbocsátották. 1960-tól 1980-ig az UVATERV irányító tervezője volt. 1980 és 1990 között az OLAJTERV-nél dolgozott. Korengedménnyel nyugdíjazták.

tervez Ferihegyen. Új leszállópálya, irányítótorny, gurulóútrendszer, hangárok és új forgalmi épület (Ferihegy 2) szerepelt a tervekben. A beruházás tervezésével és a művezetéssel az UVATERV-et bízták meg. Ez hosszú távú geodéziai tevékenységet tett szükségessé. Az volt a célom, hogy ebbe bekapcsolódjak. Emlékezetem szerint október vagy november táján áthelyezésemet kértem az UVATERV-hez. Az U2 osztályra vettek fel, melynek akkor Kovács László¹⁸ volt az osztályvezetője. Irányító tervezőm Tornallyay Zoltán volt.

1972-ben az új helyemen, hátrányát éreztem annak, hogy a sok Műegyetemet végzett mérnök között egyedüli technikus vagyok. Ezért szeptemberben felvételemet kértem a földmérőmérnöki szakra. Mivel a BME és a Fehérvári Főiskola közötti megállapodás szerint biztosított volt az átjárhatóság, több tárgyból felmentést kaptam.

1976-ban, a kormány előterjesztésére, az országgyűlés megszavazta a „Ferihegyi repülőtér komplex fejlesztés, állami nagyberuházás” elnevezésű törvényt. A fejlesztés tízévi futamidőre készült, befejezése 1986-ra volt várható. Bekerülési költségét – mai árakon – 300 milliárd forintra tervezték. Emlékezetem szerint az UVATERV 1977-ben állította fel ferihegyi geodéziai kirendeltségét, mely a következő tagokból állt: Jenei Béla¹⁹, Thuróczy Gábor, Kummer Mihály, Bognár János, Drahos Gabriella, Varga Sándorné és Székely Domokos. (Tornallyay Zoltán szakosztályvezető 1982-ben csatlakozott a kirendeltséghez.)

1977-ben kezdtük meg a IV. rendű háromszögelési hálózat kiépítését, majd észlelését. Az irányméréseket Bognár János, a távolságmérést a BME

elektrooptikai távérőjével dr. Krauter András végezte.

A 23 pontból álló hálózat kiegyenlítését a Műegyetem számítóközpontjában dr. Detrekői Ákos professzor irányításával Bánhegyi István adjunktus készítette el. (A munkálat részletes leírása megtalálható a GK 1982/5. számában.)

1978-ban megszerztem a mérnöki okleveletem. Konzulenseim: a BME részéről dr. Ódor Károly, az UVATERV részéről dr. Lengyel Endre, a bírálóm dr. Karsay Ferenc volt.

1979-ben az ENSZ programjába vette Kelet-Európa észak-déli autópályája tervezésének ügyét. A tanulmányterv hazai szakaszának elkészítésére az UVATERV kapott megbízást. Ennek köszönhetően vállalatunk – a tiltó COCOM-lista alól felmentve – kapott egy Wild TC-1 típusú elektronikus regisztráló tachimétert, mely a maga idejében műszaki szenzációnak számított. (A televízióban többször bemutatták.) A műszert 1980-tól a Ferihegyi repülőtéren is alkalmaztuk. (A műszer mérnökgeodéziai alkalmazásának tapasztalatairól szóló írás a GK 1985/3. számában olvasható.)

Az 1980 és 1983 közötti doktoranduszi időszakban elkészítettem a disszertációm, mely a repülőgépeket leszállító rendszerek geodéziai vizsgálatával foglalkozott. A tanulmány nyilvános vitájára a BME Geodéziai Tanszékének Oltay-termében 1983. május 26-án került sor. A vitát dr. Krauter András docens vezette mintegy 20 fős hallgatóság előtt. Opponensek: dr. Detrekői Ákos professzor és dr. Ódor Károly docens, kandidátus volt. A vitán szót kért dr. Hazay István akadémikus, dr. Mogyorósy Ferenc, dr. Karsay Ferenc, Tamás György, dr. Szentesi András, és dr. Remetey-Fülöpp Gábor. A vitülés résztvevői egyhangúlag elfogadásra javasolták az egyetemi doktori értekezést.

5. ábra. Vigadó tér 1. Ebben az épületben működött 1950 és 1993 között az UVATERV 60 fős Geodéziai osztálya.

Emlékezetem szerint 1983 decemberében került sor a közlekedési és postaügyi miniszter jelenlétében a ferihegyi beruházás ünnepélyes átadására. Ebbé tartozott az új kifutópálya, a gurulóútrendszer, az új irányító torony és két hangár megépítése. (Az objektumokról készült részletes beszámoló a GK 1982/5. számában olvasható.) Az I/b ütem – melybe beletartozott az új forgalmi épület (Ferihegy 2.) a hozzá tartozó beton előtér, gépkocsiparkoló és közúti kapcsolat – átadására 1985 szeptemberében került sor. Ebből az alkalmából a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület mérnökgeodéziai szakosztálya 1985. október 16-án – üzemlátogatással egybekötött – egész napos ankétot rendezett a repülőtéren, amelyen mintegy 100 fő vett részt. (A nagysikerű ankétról készült beszámoló olvasható a GK 1986/1. számában.)

Kirendeltségünk 1986-ban a MALÉV-től megbízást kapott az utas szállító repülőgépek deformációjának vizsgálatára alkalmazható módszer kidolgozására. (A módszer leírása megtalálható a GK 1987/4. számában.) A megbízáskor még nem tudtunk, hogy a módszert hamarosan élesben kell kipróbálni. 1987-ben, a régi előtérben, egy koccanásos baleset következtében megsérült a JAK-40 típusú berepülőgép. Deformációt a mérés nem mutatott ki, így a gépet „repülésre alkalmas”-nak nyilvánították. Ez azért volt jó hír, mert a gépet nem kellett javítás céljából a Szovjetunióba visszaküldeni. Jutalmul a MALÉV

¹⁸ Kovács László életrajza a GK 2007/8. számában, Tornallyay Zoltán életrajza a GK 2020/1. számában megjelent nekrológban olvasható.

¹⁹ Jenei Béla életrajza megtalálható a GK 2003/3. számban. Dr. Ódor Károly életrajza megtalálható a GK 2000/2. számában közölt nekrológban. Dr. Karsay Ferenc életrajza megtalálható a GK 2010/11. számban. Dr. Detrekői Ákos életrajza megtalálható a GK 2010/2. számában közölt interjúban, illetve a GK 2013/1 számában közölt nekrológban. Dr. Krauter András életrajza megtalálható a GK 2010/1. számában közölt interjúban, illetve a 2010/5. számban közölt nekrológban.

Európára szóló repülőjeggyel ajándékozott meg minket.

1988-ban kirendeltségünk megbízást kapott arra, hogy a magyarországi légi útvonalak (légi folyosók) mentén elhelyezkedő repülésirányító rádió-állomásokat (VOR és NDB) geodéziai módszerrel hitelesítsük. Ezt a munkát Tamás György osztályvezető közreműködésével végeztük. (A tapasztalatokról a GK 1989/5. számában közöltünk részleteket.)

1989 őszén beteg lettem. Két életmentő hasi műtétet hajtottak végre rajtam. A műtéteket követően – hat éven át – rendszeres gasztroenterológiai vizsgálaton kellett megjelennem. Betegségem és az elhúzódoó kezelések miatt 1992. január 1-jével korengedménnyel nyugdíjaztak. Nyugdíjasként Várnai Péter magánmérnöki irodájában kisajátítási munkákon dolgoztam. 2000 után aktív geodéziai munkában már nem vettem részt.

Összefoglalás

Visszaemlékezésemnek kettős célja van. Egyfelől – forrásmunkák és személyes emlékek alapján – szakmánk egy részének a múltját felidézni, ismeretve az eredmények mellett a nehézségeket is. Másfelől, név szerint említeni azokat a kollégákat, akikkel a XX. század második felében szerencsém volt munkakapcsolatba kerülni. Ők ugyanis sokat tettek a magyar geodézia hazai és külföldi elismeréséért.

Tisztában vagyok azzal, hogy ez a szakmatörténeti visszapillantás sok helyen hiányos és néhol pontatlan is lehet. Ez minden ilyenfajta kísérletnek velejáráója. Mégis úgy gondolom, hogy nem hiábavaló, sőt egyenesen szükséges nekünk, időseknek, akik a múltbeli eseményeknek tanúi voltunk, feltárni a történeteket, mert különben fontos mozzanatok feledésbe merülhetnek.

Hosszú életem során sok mindent láttam, tapasztaltam, illetve sok mindennek a részese voltam. 1944. március 19-én ott álltam az Astoria szálló előtt, és néztem a német katonaság bevonulását Budapestre. Október 15-én hallgattam a rádióban a Horthy-proklamációt, miszerint Magyarország kilép a háborúból. Sajnos nem ez történt. 1945

6. ábra. Bosnyák tér 5. Ebben az épületben működött 1969-től a BGTV és a KV, majd 1993-tól 2004-ig a Kartográfiai Vállalat, majd Cartographia Kft., illetve 1991-től a Geodézia Zrt. (Ma Térképész Székház néven a Budapest Főváros Kormányhivatala, a Geodézia Zrt., a Lechner Tudásközpont és a Nemzeti Földügyi Központ szervezeteinek nyújt otthont.)

januárjában az óvóhelyen éltem át a főváros kegyetlen ostromát. 1946. február 1-jén diáktársaimmal együtt az Esterházy utcában (ma Puskin utca) – az akkori köztársasági elnöki palota előtt – megéljenzetük Tildy Zoltán frissen megválasztott elnököt. 1949 nyarán részt vettem a Budapesti Világifjúsági Találkozón. 1953. március 5-én – a nemzeti gyásznapon – ott álltam kollégáimmal együtt, a Dózsa György úti Sztálin-emlékmű előtt. 1956 novemberében elborzadva hallgattuk a szüntelen ágyúzást, melynek során másodsor verték szét a fővárost a szovjet csapatok.

Jegyeztem békekölcsönt, és felolvastam reggelenként a Szabad Nép félórakon. Szerkesztettem faliújságot, és minden termelési tanácskozáson, felállva, kórusban, ütemes tapssal éltettük Rákosit és a pártot. Szedtem gyapotot, és felvonultam május elsején a Sztálin úton. (ma Andrassy út). Mindezek akkor mindnyájunk számkára kötelezőek voltak. Féltünk, nehogy valamit rosszul csináljunk, mert annak komoly következménye lehetett.

Akkor titokban abban reménykedtünk, hogy ezek az idők egyszer véget érnek. Ma viszont abban reménykedünk, hogy ezek az idők soha többé nem térnek vissza.

Ide kívánkozik egy kis vers – ismeretlen szerzőtől – melyet akkoriban terjesztettek:

*„Hideg szoba, üres gyomor,
Hat méteres Sztálin-szobor,
Nyomor, nyomor, nyomor.
Meleg szoba, teli gyomor,
Ici-pici Trumann-szobor,
Mikor? Mikor? Mikor?”*

(Ez egy 3+2-es vers. Három évet kap, aki elmondja és kettőt, aki hallgatja.)

Befejezésül köszönetemet fejezem ki kollégáimnak azért a sok segítségért, mellyel engem, munkás életem során, megajándékoztak, mert mindig megtiszteltetésnek éreztem, hogy közöttük dolgozhattam. Név szerint senkit sem emelek ki, ők írásomban megtalálhatók. Mindnyájukra, mindenkor hálával és szeretettel emlékezem.

Dr. Székely Domokos